

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
«АКАДЕМІЯ МИСТЕЦТВ ІМЕНІ ПАВЛА ЧУБИНСКОГО»
КАФЕДРА «МИСТЕЦТВО СПІВУ»

ПОПИКА ОЛЬГА ЮРІЇВНА

«РОЛЬ І ЗНАЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНО-ПІСЕННОЇ ТВОРЧОСТІ В
ПРАКТИЦІ ДОШКІЛЬНОГО ВИХОВАННЯ»

025 Музичне мистецтво

Дипломна робота на здобуття освітнього ступеня
бакалавр

Науковий керівник
Коротя-Ковальська В.П.
Народна артистка України
Відмінник освіти України

Київ 2021

Регистрація н 9
(номер)

« 20 » серпня 20 21 р.

Бедко
доц. кафедри
Бедко Г.М.
(прізвище, ініціали)

Дипломна робота допущена до захисту

Завідувач кафедри
[підпис]
(підпис)

Когерга А.І.
(ініціали, прізвище)

Народний артист України
(науковий ступінь, вчене звання)

« 12 » травня 20 21 р.

Рецензент [підпис]
(підпис)

Кротюк-Ковальська В.П.
(прізвище, ініціали)

Народна артистка України
(науковий ступінь, вчене звання)

Рецензент [підпис]
(підпис)

Коромисенко О.О.
(прізвище, ініціали)

(науковий ступінь, вчене звання)

Виконавець [підпис]
(підпис)

Панько О.Ю.
(прізвище, ініціали)

ЗМІСТ

Вступ

Розділ 1. Дитячий музичний фольклор та його вплив на розвиток дітей шкільного та дошкільного віку.....ст. 6

- 1.1. А
 актуалізація дитячого фольклору шкільного та дошкільного віку в освітніх закладах..... ст. 6
- 1.2. М
 алі фольклорні жанри українського дитячого музичного фольклору.....
 ст. 8

Розділ 2. Практичні матеріали для навчання дитячого музичного фольклору в навчально-виховному процесі дошкільної освіти..... ст. 22

2.1. Тематичні бесіди на тематику календарно-обрядових пісень...ст.22

2.2. Приклади застосування творів малих фольклорних форм в дошкільному віці..... ст. 29

Висновки..... ст. 41

Список використаних джерел..... ст. 45

Вступ

Актуальність дослідження: українська освіта на сьогоднішній момент має тісний зв'язок зі збереженням народних звичаїв та традицій українського народу. Українська усна народна творчість, бере свій початок з давніх-давен ще з часів палеоліту та існує на даний час. Також українська освіта є тією незмінною ланкою у вивченні народних традицій. Одним з основних завдань вихователів та музичних керівників є виховати в дітей шану до української народної культури, навчити їх берегти та цінувати нашу культурну спадщину. І тому впровадження в дошкільне виховання програм, які пов'язані саме з вивченням культурних традицій фольклору, дадуть змогу в подальшому зберегти українське народно-пісенне мистецтво.

Об'єкт дослідження: особливості використання української народно-пісенної творчості в закладах дошкільної освіти.

Предмет дослідження: дитячі українські народні пісні, рухові ігри, лічилки, хороводи.

Мета дослідження: дослідити особливості впровадження народно-пісенної дитячої творчості в дошкільному вихованні.

Основні завдання: запровадити в заклади освіти в навчальну програму вивчення дитячого фольклору і ввести окремі заняття з вивчення фольклористики

1. Проаналізувати сутність народно-пісенної творчості.
2. Розкрити значення народно-пісенної творчості у дошкільному вихованні.
3. Виділити основні види народно-пісенної творчості.

Українська освіта ХХІ століття уособлює собою розвиток дітей дошкільного віку. З давніх часів великий вплив на розвиток суспільства має естетичне виховання молоді та прищеплення духовних потреб, а також інтересів особистості. Такими чинниками являються мистецтво, література, театри, музика. Це ті чинники, які мають вплив на формування та розвиток дітей дошкільного віку, а також великий вплив на розвиток дітей дошкільного віку має музика. Адже, саме в ранньому віці характерне ставлення дітей до навколишнього світу, а також підвищена активність та готовність діяти. Діти в такому віці багато фантазують, адже в них не багато життєвого досвіду та знань і саме тому, на цьому етапі в дітей формуються здібності до різних видів художнього мистецтва: малювання, музика, ліплення, хореографія. Проблему творчого розвитку дітей розглянув також В. Сухомлинський він пише: «Кожна дитина не тільки сприймає, але й малює, творить, створює. Те, як дитина бачить світ – є своєрідною художньою творчістю. Емоційна насиченість сприйняття – це духовний заряд духовної творчості»[1 Електронний ресурс ст. 77]. Саме тому ці види художньої діяльності формують у дітей фантазію, оригінальне мислення, і культурно-дозвіллєві заклади та заклади дошкільної освіти є важливим аспектом у розвитку дітей дошкільного віку.

На сучасному етапі дошкільної освіти особливо актуальним є збереження національних традицій українського народу. Адже із традиціями нашого народу важливе місце займає фольклор. Музичний фольклор є важливою складовою української культури. Фольклор – це колективна, художня, літературна і музична творчість діяльність, яка засобами мови зберегла знання про життя і природу давні вірування народу. Вважається, що однією з найкolorитніших постатей серед плеяди визначних дослідників був П. П. Чубинський, в центрі уваги якого - світ уявлень та розумінь нашого народу. Усна народна творчість бере свій початок з давнини, коли людство не вміло читати та писати, а засоби мислення створювалися та використовувалися в усній формі. Фольклорні твори мали невеликий обсяг,

милозвучний характер і тому, діти їх краще запам'ятовували (пісні, приказки, колискові, забавлянки, утішки, промовки) та використовували в повсякденному житті. Усній творчості притаманна традиційність, тому вона має тісний нерозривний зв'язок із сьогоденням. Для фольклору є притаманним характерне поєднання колективного та гуртового. До поетичного фольклору можна віднести: приказки, прислів'я, промовки, загадки, прикмети, каламбури, а також пісні, голосіння (голосилки), думи.

Українська пісня - це невичерпне джерело національної культури. Вона супроводжує нас від самого народження і до смерті. Тому класифікація пісень досить різноманітна. Це календарно – обрядові пісні: щедрівки, колядки, веснянки (гаївки гагілки), купальські, петрівчані пісні, обжинкові, ігрові, хороводні та трудові пісні. Як суттєва форма народної творчості з давніх глибин бере свій початок народний дитячий фольклор. Музичний фольклор існує й понині у різних жанрах, в яких він відображає динаміку та колорит людського життя в усіх його проявах та формах, починаючи з дитячої колиски. Український дитячий музичний фольклор - це багатофункціональний та найдоступніший матеріал для виховання дітей дошкільного віку. Суть його полягає в тому, щоб донести до дітей у музичній формі культуру суспільних моральних цінностей та розширити знання про навколишній світ. Українська нація вважається наймузичнішою у світі, а отже засвоєння фольклору в дітей дошкільного віку формується генетично. Жанри дитячого музичного фольклору сприяють розвитку музичних здібностей у дітей з раннього віку, а тому музичний фольклор, має великий вплив на дітей та сприяє інтелектуальному розвитку і реалізації як особистості, сприяє успішності в навчальному процесі. А досягається він подачею дітям через музичні образи в поєднанні слухового та візуального сприйняття знань, через малюнки в музично-ігровій діяльності.

Тому народні традиції-це запорука дитячого виховання та пізнання навколишнього світу. Впродовж століть народні традиції сприяють вихованню

дітей у дошкільних закладах. А вихователі та музичні керівники є тією ланкою, яка намагається донести до дітей любов та шану до традицій народу.

Розділ 1. Дитячий музичний фольклор та його вплив на розвиток дітейдошкільного віку

1.1.

А

Актуалізація дитячого фольклорудошкільного віку в освітніх закладах

В українській педагогічній системі з давніх часів велику увагу приділяли дитячому фольклору, адже люди використовували його та надавали йому велику увагу. І тому відбувається відродження української народної культури та творчості. Перед батьками вихователями та музичними керівниками стоїть нелегка задача у вихованні дітей, а саме мета виховати свідомо сформовану, гармонійно розвинену особистість. Задля досягнення цієї мети, виховання відбувається на основі вивчення дитячого музичного фольклору. Українська народна пісня є уособленням розвитку особистості, яка буде цінувати, поважати культуру та традицію свого народу, а також шанобливо ставитися до своїх батьків та оточуючих. Психологами було доведено, що дитина як особистість формується до семи років. Тому важливо виховувати дітей у любові до української традиції та фольклору. Адже музика, а саме фольклор є неоціненним скарбом для нашої батьківщини та торкається нашої душі своїми яскравими барвами музичним колоритом та вишуканою легкою мелодикою звучання. Виховання дітей рідною мовою вводять її в світ народного життя, народної пісні та традиції і з покоління в покоління, передається в спадок своїм нащадкам. Також зберігає національні традиції, обряди ритуали, легенди та міфи нашого народу. Наші предки залишили нам велику кількість народних пісень. І основне завдання дошкільних освітніх закладів, зацікавити дітей, виховати їх та підготувати до життя. Український дитячий музичний фольклор є візитною картою нашого народу, і сприяє вдосконаленню для міжкультурного спілкування з іншим народами.

Музика має великий вплив на внутрішні процеси емоційного розвитку дитини. Саме тому, музичні твори можна розглядати як подразник, що має

вплив на емоційний стан. Коли з дитиною граються, забавляють її, утішають, читають казки, співають колискових пісень, дитина активізує свої почуття та емоції. Мелодичність, ритміка музичного фольклору викликає у дітей бажання пізнавати, вивчати щось нове, тим самим сприяючи вивченню рідної мови. Виховання дитини залежить від її зацікавленості у тому чи іншому виді мистецтва. В роботі з дітьми слід брати до уваги те, які музичні твори їм до вподоби і який буде при цьому їх емоційний стан. Крім цього емоційний позитивний стан дітям дає саме музичний фольклор. Саме музичний фольклор дає дитині уявлення про навколишній світ та своє знаходження в ньому. Специфіка музичності дітей дошкільного віку і їх музичного мислення зумовлена на інтонаціях народного музичного мистецтва. Діти в ранньому віці сприймають інформацію в художніх та наочних образах. Адже клітини дитячого мозку дуже чутливі, вони сприймають та реагують на об'єкти та інформацію тільки образами. Дитячий музичний фольклор впливає на їх емоційний стан світосприйняття. Вся їх увага сконцентрована на словесному підході, наочному та музичному підходах. Звукова інформація викликає в дітей здивування, зацікавленість, задоволення, радість та жагу до вивчення чогось нового та невідомого. Чим простіша інформація, тим краще діти дошкільного віку її сприйматимуть. Проста подача матеріалу для дітей забезпечує швидке засвоєння та опанування вивченого. Для того, щоб дитина могла творчо розвиватися, в неї мають бути певні враження про навколишній світ. Український дитячий фольклор, досить різноманітний та великий за об'ємом, адаптований для дітей. Головна задача вихователів та музичних керівників виховати в дітях шану до української культури та традиції. Діти в ранньому дошкільному віці дуже активні та енергійні. І це слугує для музичних керівників великим плюсом. Адже в цьому віці дітям краще надавати інформацію про народні традиції та звичаї, тому що з дошкільного віку діти більше зацікавлені у вивченні нового та незвичного для них. У цьому віці вони з великою цікавістю ставляться до музики. Улюблені твори дитина сприймає з радістю та великою цікавістю. Також у дітей з'являються свої

уподобання до музики та навіть співу. Розвивається їх голосовий апарат, вони охоче проявляють себе у співі. І тут в допомогу до вихователів та музичного керівника надається дитячий музичний фольклор. Саме він слугує головним аспектом у народному педагогічному вихованні. Діти з великим задоволенням вчать різні поспівки, прості народні пісні. Вихователь та музичний керівник, обов'язково мають підтримувати у дітях інтерес до музики. Музика слугує допоміжним фактором в розповсюдженій проблемі артикуляційного апарату. Діти в молодшому дошкільному віці досить часто погано розмовляють, тим самим, музика слугує для них допоміжним засобом в мовному розвитку. Українська народна пісня має позитивний вплив на дітей. Тому досить часто матері співають колискові своїм дітям, тим самим заспокоюючи їх. Таке просте фольклорне виховання дітей дає змогу пізнавати народну музичну культуру, знаходити щось нове та незвичне. Вивчаючи педагогіку, слід зазначити, що основа виховання формується, саме на народних традиціях та фольклорі. Музичні керівники та вихователі, які майстерно володіють фольклорними знаннями швидше за все досягають контакту з дітьми та прищеплюють їм навички, а також мають змогу активізувати дітей у навчальному процесі. Дитячий фольклор є невід'ємною частиною у розвитку дітей дошкільного віку. Також застосування фольклору у вихованні дошкільнят відіграє морально-виховну функцію формуючи тим самим любов до своєї Батьківщини.

1. 2. Малі фольклорні жанри українського дитячого музичного фольклору

За жанрами український дитячий музичний фольклор можна поділити на

- малі фольклорні жанри***
- народні пісні***
- народні казки***
- народні ігри***

До малого фольклорного жанру можна віднести: забавлянки, лічилки, дражнилки, потішки, мирилки, промовки, загадки, прислів'я, приказки, небилиці, побажання, скоромовки.

Забавлянки - це поетичні, або ритмізовані твори, які впливають на фізичний та духовний розвиток дітей. Ці коротенькі віршики, можна виконувати з певними рухами, чи вправами, якими дорослі пестять, чи забавляють дітей підбадьорюють їх чи піднімають настрій дітям. В забавлянках, велику увагу надають текстам. Як правило, текст має бути простим, для того щоб дитина могла його зрозуміти. Також, забавлянки сприяють розвитку дитячої уваги та розумової діяльності. Забавлянки в свою чергу, ознайомлюють дітей з трудовим процесом. У змісті забавлянок, спостерігається морально-етичне виховання, яке спрямоване на майбутній світогляд духовності дитини. В свою чергу це можуть бути прості, словесно-рухові ігри дітей з пальчиками, ніжками, ручками та додатковими матеріалами. Наприклад: «Ладусі-ладусі», «Печу печу хлібчик», «Наш хлопчик». Їх основною метою є розвиток дрібних м'язів дитини та ознайомлення з народним побутом.

Забавлянка «*Ладушки, ладусі*»

Плескаючи з дитиною в долоні:

- Ладушки, ладусі, А де були?
- У бабусі.
- А що їли?
- Кашку.
- А що пили?
- Бражку.

Каша масленька,

Бражка п'яченька,

Бабуся старенька.

Гай! Гай! Полетіли, На головку сіли. [2, ст. 16]

Також ще один з найпоширеніших фольклорних жанрів є лічилки.

Лічилка - це невеликий віршований твір зазвичай дитячий, яким визначається роль і місце у колективній грі кожного учасника. Лічилки спрямовані на виховання морально-естетичних канонів які базуються на формуванні дружби та взаєморозумінні між дітьми.

Лічилка «*Еникибеники*»

Еникибеники,
Їли вареники,
Еники, беники, квас,
Вийшов старенький Тарас. [2,ст.49]

Лічилка «*Котилася торба*»

Котилася торба
З високого горба,
А в тій торбі Хліб-паляниця,
З ким хочеш, З тим поділися. [2,ст. 49]

Лічилка «*Ходить кукла по току*»

Ходить кукла по току
В червоному ковпаку.
Мамка, голубка,
Поший мені льольку
З червоного шовку.
Шовк у болоті
Пан у золоті.
Дзінь, брязь,

Вийшов князь. [2,ст. 49]

Ще одним жанром у народному дитячому фольклорі є дражнилки.

Дражнилки – це ритмізовані слова, якими діти виражають негативне ставлення до іншої дитини, намагаючись викликати в неї певну реакцію. Вони коротші, ніж прозивалки і не називають імені того кого хочуть висміяти, мають більш узагальнений характер. Дражнилка є одним з провідних жанрів дитячої творчості. Зазвичай у дражнилках вираженим є негативне ставлення однієї дитини до іншої тим самим викликаючи в дітей певні емоції та реакції: , «Рьова корова дай молока». Слід зазначити, що дражнилки навчають дітей до різних ситуацій ставитися з позитивом та з гумором. А також розуміти, що дражнилки не варто застосовувати при суперечках з друзями та з метою образити іншу людину. Тому дражнилки виховують в дітях почуття гумору та товариськість. Із плаксіа, боягуза, хвалька в будь-якому дитячому гурті кепкують. Тому прозивалок і дражнілок існує велика кількість. Найпоширеніша, звісно, висміювання плаксіїв:

Рева плаче та кричить,

Рева крутиться й сичить.

Рева рева, як корова,

Гика й хника, а здорова.

Стали реву сватати,

Стала рева плакати.

А я реву не віддам,

Нехай рева реве сам. [3. Електронний ресурс]

У протиставленні до дражнілок виступає інший жанр який має назву мирилки.

Мирилки-це короткі віршовані твори, які промовляють діти, в яких виникла сварка на знак примирення. Мирилки виявляють в дітей жагу до

примирення, злагоджувати конфліктні ситуації та суперечки, тим самим сприяють вихованню дружніх стосунків. Також велику увагу та значення приділяють примовкам.

Примовки - це жартівливі, зазвичай римовані вислови, якими починається чи завершується казка, дотепні зауваження, що вплітаються в розповідь, чи текст твору. У процесі виховання дітей найбільше використовують примовки-побажання (щастя, здоров'я) або примовки, які спрямовані на виховання певний рис: ввічливості, чесності, скромності, доброти.

Дори, дори у Федори

Пташки фарбували паркани

Пір'інками, хвостинками

І просилися в гості.

Чів-чивквості,

Пусти, Федора в гості. [4. Електронний ресурс]

В українському дитячому фольклорі є такий жанр як закличка.

Закличка- це музичний твір, в основі якого було щось магічне, таємниче та невідоме. Зазвичай заклички виконували, коли зверталися до певних сил природи: сонця, неба, вітру, дощу, хмар. На сучасному етапі заклички функціонують у дитячому виконанні. Найчастіше весняні заклички.

Закличка «Іди іди дощику»

Іди іди дощику,

зварю тобі борщику

Зварю тобі борщику

У новому горщику.

Винесу на дуба

Покличу голуба

Мені каша, тобі борщ,
Щоб густіший ішов дощ.
Дуб похилився,
Горщик розбився,
Голуб не напився. [5,ст. 12]

Для дитячого фольклору також притаманний такий жанр як загадки.

Загадки-це зображення будь-чогометодом наближення з предметом, чи певним явищем. Загадки відіграють велику роль в психологічному розвитку дітей. Дорослий не тільки задає загадки дітям для їх відгадування за певними ознаками, образами, чи істотами, а й для того, щоб розвинути фонетичне сприйняття у дітей. Загадки сприяють розвитку кмітливості та спостережливості. В ранньому віці діти не тільки відгадують загадки, вони також люблять складати свої загадки. Вміння загадувати та відгадувати загадки розвиває логічне мислення в дітей.

В теплій шубі він лежить,
Цілу зиму міцно спить,
А прокинеться від сну -
Зустрічатиме весну. [2,ст. 44]

Колючий клубочок
Прибіг у садочок. [2,ст. 44]

Маленький, чепурненький,
Крізь землю пройшов,
Червону шапочку знайшов. [2,ст. 45]

Своє місце в народному дитячому фольклорі знайшли також прислів'я та приказки.

Прислів'я-це поетичні твори, ритмізовані вислови, що мають узагальнену думку та висновок. У прислів'ях та приказках відображено людську гідність та честь.

Молоде орля, та вище старого літає. [6,ст. 16]

Вік живи - вік учись. [6,ст. 15]

Гарно вчити того, хто хоче все знати. [6, ст. 15]

Приказка - це жанр фольклорної прози, короткий сталий образний вислів, нерідко становить частину прислів'я, але без висновку, і вживається в переносному значенні.

Бджола мала, а й та працює. [6,ст. 24]

Без охоти нема роботи. [6, ст. 23]

Старається, як мурашка. [6, ст. 24]

Також до народного дитячого фольклору можна віднести небилиці.

Небилиця - це те чого немає насправді, неправда, вигадка. Небилиці мають гумористичний характер.

Небилиця «Торба сміху»

Цілу торбу сміху,

Дітям на утіху.

Принесла сорока

Чорно-білобока.

Діти в торбу заглядали –

Сміх цей з торби витягали.

Хто за ручку,

Хто за вуха,

За сорочку,

За кожуха,

За чуприну і за хвіст –
 Та не зменшився в ній вміст.
 Цілий день сміх витягали,
 Цілий день всі реготали.
 Витягнути не змогли.
 Іншим торбу віддали.
 Залишили ”ХІ” та ”ХА” –
 Аж донині йде луна. [7. Електронний ресурс, ст. 4-5]

У народному дитячому фольклорі присутній такий жанр як скоромовка.

Скоромовка -це жанр як фольклорного, так і літературного походження: дотепна гра спеціально скомпонованих важковимовних слів і звуків, що створюють труднощі для швидкої й виразної вимови слів. Зазвичай мають форму ритмізованої прози, іноді римованої. Дуже часто вихователі використовують скоромовки, як засіб для тренування артикуляційного апарату для дітей. Також скоромовки є поширеним засобом для виправлення дефектів мови, як у дітей так і для дорослих.

Скоромовки:

Півдня працював павучок.
 Наткав павутинок пучок.
 Почав помаленьку привчати
 Панчішки плести павучаток. [2, ст. 50]

Мороз Мороза водив за носа.
 Бурі бобри брід перебрели,
 Забули бобри забрати торби. [2, ст. 50]

Дві гави

Зранку

Гасали по ганку.

Гави

Просили

На ганку сніданку. [2, ст. 50]

На печі, на печі

Смачні та гарячі

Пшеничні калачі.

Хочеш їсти калачі –

Не лежи на печі. [2, ст. 51]

Хитру сороку спіймати морока,

А на сорок сорок –сорок морок. [2, ст. 51]

Також засобами музичного дитячого фольклору є народні пісні.

Народні пісні-це різновид народної музики в українській мові. Аналізуючи народні пісні для дітей, можна зробити висновки, що вони скеровують дітей на виховання та формують в дітей такі риси, як чесність, слухняність, працьовитість, повагу до старшого покоління. Слід зазначити, що українська народна пісня, досить легка та зрозуміла для дітей, при цьому в ній є яскраве емоційне забарвлення та контраст. Народні пісні, слугують також виховним засобом готуючи малюка до дорослого життя, прищеплюючи йому правильне світобачення та формуючи в ньому особисті якості. Одним з найпоширеніших фольклорних жанрів є колискова пісня.

Коліскова пісня - це жанр народної родинної лірики, специфічний зміст і формаякої функціонально зумовлені присиплянням дитини в колисці. Визначальний у колісковій пісні не змістовий, а звуковий (ритмо-мелодійний)

компонент. Колискові пісні, можна віднести до декількох груп. Перша група це колискові, в яких співається про сон немовляти.

Колискова «Котику сіренький»

Котику сіренький,
 Котику біленький,
 Котку волохатий,
 Не ходи по хаті
 Не буди дитяти. Дитя буде спати,
 Котик воркотати.
 Ой на kota воркота,
 На дитину дрімота. А-а, а-а, а-а, я! [2, ст. 14]

Друга група- це колискові, в яких співається про почуття та думки матері. Колискові для дітей, передбачають собою прагнення та бажання матері наділити свою дитину достатком. В колискових піснях, які передають почуття матері, оспівуються роздуми матері, про майбутнє своєї дитини та про втрачену молодість. Важливим також є те, що від того, які саме пісні мати співала своїй дитині і чи співала вона їх взагалі, залежить подальший розвиток дитини, її характер. Слухаючи колискові пісні, дитина захищає себе від негативних факторів, а також від стресів та емоційної нестійкості.

Колискова «Ходить сон коло вікон»

Ходить сон коло вікон,
 А дрімота коло плоту,
 Питається сон дрімоти:
 – Де будем ночувати?
 – Де хатинка тепленькая,
 Де дитинка маленькая,
 Там ми будем ночувати,
 Мале дитя присипляти.

Щоб вирросло не змарніло,
 Щоб тяженько не хворіло,
 Сили й розуму набрало
 Своїх батьків потішало. [2, ст. 13-14]

Обрядові пісні- це музичні твори, які виконувалися у різні народні свята. Вони пов'язані з язичницькими віруваннями. Слов'яни вірували в сили землі, в її духів і вважали, що такими піснями спроможні вплинути на них та змусити їх діяти в потрібному для людей напрямку. Обрядові пісні виконували в хорових колективах, різних іграх. В обрядових піснях, поєднується мелодія, художнє слово, драматизм, танцювальні рухи. За своєю тематикою обрядові пісні поділяються на: зимові, весняні, літні та осінні. З приходом зими виконували зимові пісні: колядки (виконувалися на Різдво Христове), щедрівки (виконувалися на Старий Новий рік) в яких господарям дому в який приходили, бажали миру, злагоди, затишку, добра. Також досить цікавим було театральне дійство, яке називалось «Вертеп». Участь в цьому театральному дійстві брали також діти.

Колядка «Нова радість стала»

Нова радість стала, яка не бувала,
 Над вертепом звізда ясна на весь світ засіяла. (2)
 Де Христос родився, з Діви воплотився,
 Як чоловік, пеленами убогого повився. (2)
 Пастушки з ягнятком перед тим дитятком
 На колінця припадають, Царя-Бога вихваляють. (2)
 Ой Ти, Царю, Царю, Небесний Владарю,
 Даруй літа щасливіїсего дому господарю. (2)
 Сего дому господарю і сей господині,
 Даруй літа щасливії нашій славній Україні. (2) [8, ст. 4]

Щедрівка «Щедрівочка щедрувала»

Щедрівочка щедрувала

до віконця припадала

«Чи вже тітка напекла?

Несіть швидше до вікна!» [8, ст. 70]

Веснянка «Ходив жуч по жучині»

Ходив жуч по жучині, а дівчина по калині, грай, жуче, грай, грай

Хиті, хиті, а коники в житі.

Нехай собі походять, вони нікому не шкодять.

Хиті, хиті коники у житі. Нікому вигнать тільки Микиті.

Ще одним видом народної гри є хоровод. [5, ст. 27-28]

Хоровод - це найдавніший вид обрядово-ігрових танків. Зазвичай, хороводи виконувалися в обрядових діях традиційною зустріччю весни (весняний цикл танців), у літній період (купальський цикл танців). Найвідомішими та найпопулярнішими хороводами весняного циклу є веснянки та гагілки (дівочий танець, який виконувався від Благовіщення і до Великодня). Влітку (це купальський цикл) виконувалися мішані танці хлопців і дівчат у ніч на Івана Купала. Також є хороводи соціально-побутові: обжинкові, косарські, різдвяно-святкові весільні, та похоронні. Дівчата, зазвичай переодягалися у русалок, мавок. Додатковими атрибутами, були квіти, вінки. Метою таких хороводів, було приворожити своє щастя, як в сімейному так і в повсякденному житті. Хороводи, з давніх давен, були популярні в Україні, адже, передалися нам з покоління від наших пращурів. Але, на жаль, в сьогоденному часі хороводивиконуються лише професійними народними колективами, а особливо дитячими. До дитячого хороводу можна віднести гру-хоровод «Подольночка»

Неоціненним жанром в українському дитячому фольклорі також є казка.

Українські народні казки - жанр українського фольклору, представлений творами чарівного, авантюрного, чи побутового характеру, усного походження з настановою на вигадку, що розповідаються з розважальною, чи дидактичною метою. В українських казках, відображено вірування й цінності українського народу. Українські народні казки лежать в основі вітчизняних літературних казок. Народна казка, має тісний зв'язок з фольклором, адже фольклор визначає українця, як землероба, який дбає про свою землю. Велика перевага, також надавалася вивченню сюжету казки. На сьогоднішній день, як і багато століть тому назад, фольклористи класифікують казки на різні види: казки про тварин, чарівні, міфологічні та побутові. В українських казках про тварин, спостерігається те, що кожен має владу над кимось, чи над чимось, звірі мають царів, вони дружать, воюють. Цим самим, можна прийти до висновку, що люди чинять так само. Тому вплив казок на психологічний стан дитини здійснюється завдяки тому, що порушуються у казках різні проблеми, які є і в сьогоденні. Великий вплив на дітей мають і міфологічні казки. У міфологічних казках можна побачити поєднання культу богів, птахів, рослин та природних явищ. Міфологічні казки прийшли до нас з давніх часів. Головною ознакою їх є міф. І саме тому міфологічні казки вчать дітей уявляти та розширювати своє мислення про світ. Серед казок велику увагу приділяють також, чарівним казкам. Чарівні казки - це вид казок, який уособлює собою збереження обрядів та традицій, а також світоглядне бачення наших пращурів. Сюжет чарівної казки, полягає в боротьбі головного героя з темними силами і тому ці казки, можна назвати також героїко-фантастичними. Темні сили в таких казках, можуть виступати в ролі відьми, баби-яги, коція безсмертного. І тому, на допомогу до головного героя приходять світлі сили, головний герой також, має змогу отримати надздібності тим самим, здолати за допомогою своїх надздібностей темні сили. Саме тому, чарівні казки вчать

дітей, що є добро і зло. І людина, в якій добре серце, завжди може розраховувати на допомогу інших людей. Також серед казок можна виділити такий вид казки, як соціально-побутова і цей вид виник дещо пізніше за решту казок. Цей жанровий різновид казки, набув нових характеристик, а саме сатиричних, гумористичних, іронічних та комічних ознак. За своєю тематикою, соціально-побутові казки різноманітніші та багатіші. Основна ознака їх це реалізм. В них відтворено цілком реальні події, які можна зустріти у побуті. У цих казках головними героями є селяни, мельники, ковалі, шинкарі, солдати, священники, а інколи люди інших національностей: цигани, москалі, жиди, турки. Тому цей тип казки, найбільш відповідає дійсності та реальним подіям сьогодення.

Ще одним не менш популярним жанром в дитячому народному музичному фольклорі є народна гра.

Народні ігри - це тісторичні джерела, які дійшли до наших часів. В українських народних іграх спостерігається життя наших предків. За допомогою народних ігор діти пізнають світ та вчаться освіченості, а також вивчають напам'ять різні вірші, скоромовки. Ігри, як і інші жанри дитячого народного музичного фольклору передаються з покоління в покоління. В іграх є чітке відображення культури народу та прадавніх звичаїв, а також в грі можна побачити відносини між дітьми. Народна гра, також є і виховним засобом. Незаперечним фактом є те, що дитина граючи розширює свої знання про навколишній світ. Розучуючи різні види ігор, а також доповнюючи їх смисловим текстом, дитина пізнає культуру та цінності народу. Під час гри дитина зміцнює свій фізичний стан, покращує самопочуття, опановує нові вміння та позбувається надлишку енергії, а також розвиває свою комунікацію з оточуючими. Також, до жанрів народних ігор можна віднести, ігри мовленнєвої спрямованості. Цей вид ігор, спрямований на розвиток мовлення, адже зазвичай діти дошкільного віку мають проблеми з мовленням, тому такі ігри спрямовують розвиток мовного апарату, тим самим покращуючи

розумову діяльність. Народні ігри, також можна розділити на певні жанри. Одним з таких жанрів є дидактичні ігри. Дидактичні ігри - це ігри, які сприяють розумовій діяльності. Цей вид гри вчить дитину ненав'язливо, легко захоплюватися змістом, тим самим, не помічаючи свого навчання у цій грі. Інший вид гри рухливий. Цей вид гри спрямований на емоційну діяльність дітей. Рухлива гра це активна рухлива діяльність дитини. Для цього виду гри характерні рухливі дії пов'язані з її сюжетом.

Розділ 2. Практичні матеріали для навчання дитячого музичного фольклору в навчально-виховному процесі дошкільної освіти

2. 1. Тематичні бесіди на тематику календарно-обрядових пісень.

Для тематичних бесід на тематику календарно-обрядових пісень виділяють 4 цикли:

- Зимовий цикл
- Весняний цикл
- Літній цикл
- Осінній цикл

Перший цикл, який буде розглядатися -це зимово-календарні обрядові пісні. В музично-естетичному вихованні дітей дошкільного віку, корисним є залучення їх до вивчення українських традицій, ознайомлення з творами давнини. Великий вплив на розвиток дітей, мають звичаї народу, традиції, культура. А календарно-обрядові пісні є допоміжним елементом для залучення дитини, до вивчення звичаїв та традицій свого народу. Цей період циклу відокремлюється тим, що дати свята, які припадають на цей час, мають в собі історію, яка заглиблена силою звичаїв, моральним потенціалом, який має великий вплив на розвиток дітей. Мета вихователів, донести своїм словом до дітей те, що наші предки тяжко працювали, але природа, а саме її явища, були не зрозумілими для них. Їм здавалося, що сили природи мають на них вплив, тим самим керують ними. Наші предки, вважали, що на природні явища, такі як, буревій, посуха, потопи, пожежі, мають вплив вищі сили-Боги. Вони хвилювалися за свій врожай, який приносив їм добробут, адже від нього залежало життя наших пращурів на той час. Якщо певний проміжок часу не траплялося ніяких стихійних лих, то люди влаштовували великі свята, або дійства з піснями та танцями. Беручи до уваги розповідь про зимові календарно-обрядові пісні, вихователь має пояснити дітям, що український

народ, дотримувався та зберіг звичаї та традиції свят зимового циклу. Найяскравішим прикладом в українському дитячому фольклорі є календарні пісні зимового циклу-колядки та щедрівки, які з давнини зберегли свою магічну силу. У них відображається бажані господарські успіхи, добробут, злагода, мир, сімейне щастя.

36

БІГ КОЗЕЛЕЦЬ

Приколядь

Шанденько

Біг ко - зе - лець з но - вих я - се - лець,
нас - та - вив рі - жок. Дай - те пи - рі - жок,
гру - доч - ку каш - ки, кіль - це ков - бас - ки. Ве - чір доб - рий!

Біг козелець
З нових ясець,
Наставив ріжок.
Дайте пиріжок,
Грудочку кашки,
Кільце ковбаски.
Вечір добрий!

[9, ст. 36]

58

щедрівки

ХОДИТЬ-ПОХОДИТЬ МІСЯЦЬ ПО НЕБУ

Сл. К. Василенка, муз. В. Матвієнка

Помірно

Хо - дить по хо - дить мі - сяць по не - бу, кли - че - пок - ли - че
зо - рю до се - бе: Хо - ді - мо, зо - ре, з на - ми гу - ля - ти,
з на - ми гу - ля - ти, ще й щед - ру - ва - ти!
Щед - рі - воч - ка щед - ру - ва - ла, у ві - кон - це за - гля - да - ла:
що ти, ба - бо, на - пек - ла? Не - си швид - ше до вік - на!

Ходить-походить місяць по небу,
Кличе-покличе зорю до себе:
Ходімо, зоре, з нами гуляти,
З нами гуляти, ще й щедрувати!
Щедрівочка щедрувала,
У віконце заглядала:
Що ти, бабо, напекла?
Неси швидше до вікна!

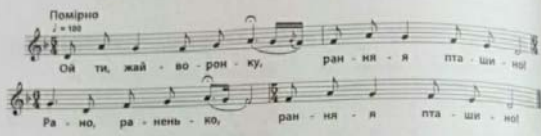
[9, ст. 58]

Наступним циклом календарно-обрядових пісень є весняні пісні. Це окрема група обрядових пісень – веснянки (на Західній Україні вони мають іншу назву гагілки, гаївки). За давніми традиціями, весну зустрічали радісно з різними піснями та танцями. Веснянки виконувалися упродовж весни, починаючи від свята Стрітіння (15 лютого) за народним календарем-це вважалося зустріччю зими з весною. Виконували веснянки молоді дівчата, а також і діти. Свій початок, веснянки беруть з давніх часів, коли наші предки зустрічали з великими урочистостями прихід весни. Своїми магічними обрядами та ритуалами, люди проганяли зиму та запрошували весну, щоб пробудити природу від сну та забезпечити себе урожаєм. Найчастіше, для того, щоб закликати весну, молоді дівчата та діти співали веснянки та водили хороводи. Одним з передвесняним святом була Масниця. І головною задачею вихователя є те, щоб долучити дітей до цього свята, розповісти його історію та особливості. Адже Масниця -перше весняне свято і триває воно цілий тиждень, 7 днів. Починаючи з понеділка Масницю зустрічали. У вівторок, люди проводили різні ігри, також каталися на конях. У середу господині готували смачнімасничні страви. Люди вірили в те, якщо вони спечуть багато млинців, то до них швидше прийде весна. В четвер люди зазвичай влаштовували розгуляй-четвер, тобто відпочивали. У п'ятницю й суботу ходили в гості. А в останній день свята влаштовували проводи (прощання) із зимою. Вони робили солом'яну ляльку, наряджали її, вшановували, а потім спалювали на багатті. Таким чином, люди вірили в те, що зима злякається і більше ніколи до них не прийде. Також, для того, щоб наблизити прихід весни в день весняного рівнодення (22 березня) молоді дівчата та діти закликали весну. Вони тримали в руках фігурки птахів, які випікали з тіста. Діти підкидали своїх птахів угору та співали пісні -заклички. Таким чином, фігурки птахів нагадували, про приліт справжніх пташок. У давні часи, наші предки вірили в те, що коли вони гуртом покличуть весну, то вона обов'язково прийде. Закликання весни зазвичай відбувалося в лісі, або на березі річки. Співали діти та молоді дівчата голосно, для того, щоб їх почули ліс, пагорби,

ріки та озера. Як зазначає Марія Пилипчак: «Традиції кожного народу мають значення не тільки для нього самого, але й становлять частину загальнолюдського ідеалу». [15 Електронний ресурс, ст. 5]. Саме тому веснянки є окрасою нашого народу, а також і матеріалом для вивчення в закладах дошкільної освіти.

ОЙ ТИ, ЖАЙВОРОНКУ

Помірно
♩ = 100

Ой ти, жай - во - рон - ку, ран - ня - я пта - ши - но!

Ра - но, ра - нень - ко, ран - ня - я пта - ши - но!

Ой ти, жайворонку, ранняя пташино!
Рано, раненько, ранняя пташино!

Ой чого ж так рано ти з вирічка вийшов?
Рано, раненько з вирічка вийшов.

Не сам же я вийшов, Дажбог мене вислав.
Рано, раненько Дажбог мене вислав.

З правої рученьки і ключики видав.
Рано, раненько і ключики видав.

З правої рученьки Літо відмикати.
Рано, раненько Літо відмикати.

З лівої рученьки Зиму замикати.
Рано, раненько Зиму замикати.

[9, ст. 78]

В кінці навчального року доцільним для вихователів та музичних керівників буде ознайомити дітей з творами літнього періоду, а саме з його традиціями та піснями. Тут головне місце, займають купальські пісні, які поєднані різними обрядами, закликають літо та розквіт природи. Купальські пісні характеризуються своєю красою, силою, величчю природи, оспівування її краси, могутньої сили, а також оспівування культу Сонця та Води. Та головною окрасою літнього циклу, є ніч на Івана Купала. Це свято має магичну силу, наприклад: зілля, яке збирали в Купальську ніч, мало чарівні властивості, цвіт папороті мав чудодійну силу, адже знайти його міг не кожен, а вода й роса мали лікувальні властивості. В прадавні часи, люди дуже любили природу. Дівчатам найбільше подобалися берізки, адже це дерево дуже

красиве та ніжне. Дівчата прикрашали березу різними кольоровими стрічками та водили навколо неї танок і співали різноманітних пісень. Прикрашену березу в окремих місцевостях називали «русальницею». Також у літній період, а саме на свято Трійці, господині прикрашали свої хати зеленими гілочками, а підлогу устеляли запашною молодого травою. Землероби мали надію на те, що як вони будуть поклонятися в цей день природі, то вона в свою чергу віддячить їм врожаєм. Повертаючись до Свята Івана Купала, можна сказати, що воно було одним з найважливіших свят, адже всі обряди, які виконувалися в цей день мали зв'язок з водою. Купання у воді в цей день мало цілющу силу. Також в купальську ніч не можна було спати, бо в цю пору виповзала нечиста сила – відьми, лісовики, водяні. Водяні заманювали людей під воду, лісовик лякав людей, а відьми псували хліб. Тому в цей день потрібно бути обережним. У цей день є багато різних ритуалів пов'язаних з красою нашої природи, але найбільшою загадкою залишається квітка папороті. Ця квітка дуже незвичайна, вона розкривається всього на декілька хвилин саме у Ніч на Івана Купала, а той хто знайде цю квітку та побачить як вона розкривається, має змогу знайти скарби які, заховані глибоко під землею. У цю ніч нечиста сила заважає людям знайти цю чарівну квітку своїм голосом. А той хто все ж таки зуміє зірвати квітку папороті, має змогу здобути велику владу та могутню силу.

93. ОЙ НА КУПАЛА*

КУПАЛЬСЬКА

Allegretto (Швиденько)

mp

1. Ой на Ку_ па_ ла, Ку_ па_ лоч_ ка
2. По_ гна_ ла бич_ ки дрі_ ма_ ю_ чи,

не ви_ спа_ ла_ ся На_ та_ лоч_ ка.
на кіл_ ки ніж_ ки зби_ ва_ ю_ чи.

[10, ст.61]

Після теплого літа, настає осінь. В обрядовому календарі, також має місце і осінній цикл. Це час, коли люди пожинають плоди своєї своєї праці – настають жнива. До цієї пори люди готувалися завчасно. Адже робота в полі, вимагала великих сил, а особливо жінкам, які тяжко працювали. Тому в перших піснях-заянках оспівувалася саме тяжка праця жінок. Але після тяжкої праці всі труднощі залишалися позаду. Люди дожинають останні снопи, за давньою традицією їх перев'язували червоною стрічкою та з піснями несли додому. Останній сніп – символізував гарний врожай. За давнім звичаєм жінці після тяжкої праці лягали на землю та качалися, для того, щоб повернути собі силу, адже вони вірили в силу матінки-землі. З останнього колоса, яке вродило плели вінок, який символізував завершення роботи, а цей вінок в село несла найкраща жниця. У піснях люди співали про тяжку працю в полі, а також величали працюючі натружені руки. Завданням вихователя та музичного керівника є підготувати пізнавальний музичний матеріал для бесід. Головне в доступній для дітей формі донести цей матеріал. Доцільним також є і для музичного керівника збагатити свої знання та подати виклад матеріалу дітям різними техніками: мімікою, жестами, артикуляцією, можна також художніми та показовими образами. Досвід показав, що музичні бесіди на народну тематику мають пізнавальний та виховний вплив. Адже це зовсім нове невідоме для дітей, тим самим пробуджує в них інтерес до вивчення нового. Діти ознайомлюються з прадавніми обрядами своїх предків пізнають культуру і традиції. Ознайомлення дітей з народно-календарними обрядами мають велике значення в їх духовному вихованні. Якщо не брати до уваги те, що народні обряди з погляду сучасного світу є досить прості у виконанні, але в художньо-педагогічному вихованні, мають не аби який вплив на дітей та становлять цілісну спадщину для нашого народу. У цих творах яскраво можна побачити працюючість нашого народу, оптимізм та шанобливе ставлення одне до одного. Вивчаючи такі твори з дітьми, вихователі та музичні керівники прищеплюють їм такі якості, як повага та доброзичливість. Особливо потрібно виділити незвичне ставлення до старослов'янської

культури. Музичний керівник та вихователь має донести до дітей, що в давнину до природи люди відносилися, як і до живих істот. Природа має цілющу силу, перед нею вклоняються, захоплюються її красою, адже ставлення до природи в ті часи несли собою духовну цінність. Якщо музичний керівник докладе великих зусиль донести до дітей й те, що на сучасному етапі порушено цілісність людини і природи за допомогою такого елемента, як музика, то він зможе зробити чималий внесок у відновлення морально-естетичного виховання дітей дошкільного віку.

89. ПЕРЕПЕЛОНЬКО БІЛА!*
ОБЖИНКОВА

Moderato (Помірквано)

1. Пе-ре-пе- лонь- ко бі- ла! Де ж ти бу-
- деш си- лі- ла? Ні жи- та, ні пше-
- ни- ці на гос-по- да- ре- вий ни- ві.

2. Перепелонько мала!
Де ж ся будеш ховала?
Ми жито все пожали
І в снопи пов'язали.

3. Вийди, господарю, вийди,
Віночок з голови здійми!

Віночок на кілочок,
Женчикам на таночок.

4. А нема газди дома,
Поїхав до Львова
Мед-пиво купувати,
Женчиків частувати.

[10, ст. 59]

74. ОЙ ЛІТАЄ СОКОЛОНЬКО*
ОБЖИНКОВА

Moderato (Помірквано)

1. Ой лі- та- є со- ко- лонь- ко по по- лю
та зби- ра- є че- ля- донь- ку до- до- му.

2. «Іди, іди, челядонько, додому,
Вигуляла все літечко по полю.

3. Вигуляла все літечко, ще й жнива,
Заболіла голівонька, ще й спина».

[10, ст.51]

2.2. Приклади застосування творів малих фольклорних форм в дошкільному віці.

Малі фольклорні форми - є засобом духовного виховання дітей дошкільного віку. Знайомство дитини з народним фольклором та народною поезією відбувається з самого народження, а саме з малих фольклорних форм таких, як потішки, примовки, скоромовки, лічилки. За своєю будовою вони не складні легкі за змістом та текстом. Дитяча усна народна творчість є допоміжним елементом у формуванні мови. Саме цей вид мистецтва, сприяє звуковій культурі, адже відкривають дитині світ музики через музичні ігри, слово, а також привчають дитину до специфіки рідної мови. Малі фольклорні форми на даний час відобразилися у колискових піснях, загадках, приказках, скоромовках та інших видах фольклорних форм. За допомогою фольклору, дитина має взаємозв'язок з навколишнім світом, природою та активізує пізнавальну функцію. Під час вивчення малих фольклорних форм дітям передаються такі емоції, як радість, щирість, смуток, печаль, тривога. Вони розширюють дитяче світобачення всього, що відбувається навколо них. Виконання народних пісень, слухання від вихователя потішок, скоромовок, лічилок, що супроводжуються наочним матеріалом, має більший вплив на дитину, адже глибоко впливає на її почуття, сприяє швидкому вивченню тексту. Перший приклад застосування малих фольклорних форм, які вихователь може продемонструвати дітям, є скоромовка.

Скоромовки є особливим жанром у народному дитячому фольклорі. Цінність скоромовок полягає в простому підборі і розстановці слів, головною функцією, якого є чітка вимова слів, а також правильна артикуляція та дикція, адже досить часто такі в дітей дошкільного віку є проблеми з вимовою, а скоромовка сприятиме швидше опанувати ці складнощі. Також скоромовки підвищують культуру мовлення. Сама вимова скоромовок сприймається дітьми як гра, забава, тому дітям вони до вподоби. І тут вихователь, та музичний керівник, може застосувати всі свої знання та можливості для того,

щоб це дійство проходило для дітей весело, а саме той, хто хоче розповісти скоромовку, дуже часто потрапляє у смішне становище, адже скоромовка повинна вимовлятися швидко та чітко, а також легко запам'ятовуються дітям.

Скоромовки:

Дуб до дуба дріботів

- Дай дідусю жолудів!

- По мені дощі ходили

- Жолудята не вродили. [11, ст. 100]

Червону черешню смачненьку порічку

Саджала в садку чарівничка Марічка. [11, ст. 68]

Сім дочок, сім сорочок, вишивають сім сорочок. [11, ст. 192]

Загадки є давнім видом народної творчості. З давніх часів, загадки вбирали в себе магічну силу, адже були пов'язані з різними діями, які мали різні обряди та звичаї. Людина, яка відгадувала загадки мала щасливу вдачу, а також загадки слугували певним випробуванням для людини та її розумових можливостей. Згодом вони втратили свою колишню функцію і на даний час, використовуються тільки в розважальних потребах.

Загадки:

В теплий дощик народився,

Парасолькою наквився.

Може б з лісу пострибав,

Якби другу ногу мав. [11, ст. 111]

(гриб)

По засніженій галявці

Ходить хлопчик в білій майці. [11, ст. 121]

(підсніжник)

Її усякий обминає

Не дерево а листя має

Лиш доторкнешся до долонь –

То припече немов огонь. [11, ст. 121]

(кропива)

Також визначне місце у дитячому фольклорі займають забавлянки та утішки. Це коротенькі віршики, чи пісеньки, які супроводжуються певними рухами, а також сприяють розвитку дитячої моторики, а також сприяють розвитку мови. За своєю будовою забавлянки та утішки прості, але тим самим виховують у дітях відчуття до прекрасного, а також тісний зв'язок з природою. Цей вид жанру має велику популярність, ним здавна користуються дорослі в процесі спілкування з дітьми. Вони мають практичне та побутове значення, сприяють загальному розвитку в дітей дошкільного віку, а також активізують її до розумової діяльності та заспокоюють. Забавлянки виконувалися в різних виглядах їх умовно можна поділити на гру, пісеньку та дію. До ігор входять вправи з голівкою, пальчиками, ніжками та підкиданням. Мета забавлянок-привчити дітей до праці. Народне систематичне виховання спонукає також дитину до активізації дій, в дітей виникають різні емоції, також цей вид діяльності формує в дітей моральні цінності, привчає до дисципліни. Якщо брати до уваги потішки, то у них ми можемо зустріти, також і не великі казки. Вони повторюються, а також мають свій ритм. Утішки це пісні та ігри і на відміну від колискових, спонукають дитину до участі, тим самим діти розвиваються фізично, бо привертають до уваги ніжки, ручки.

Люлі, люлі, люлі,

Налетіли гулі

Із чужої сторони

До нашої дитини

Чим дитинку годувать:
 Чи кашкою чи борщем,
 Чи бубликом калачем,
 Чи кашкою з молочком,
 Чи бубликом і медком,
 Чи кашкою чи медком,
 Чи солодким яблучком?
 А-а-а! [12, ст. 31]

Чиясь кицька сірая
 По дворику бігала
 По дворику бігала ночувать просилася
 - Пусти дітко ночувати
 Буду тебе колисати
 Буду тебе забавляти
 Пісеньку співати. [12, ст. 29]

Великої популярності також зазнає такий вид жанру, як лічилки. Це мініатюрні твори вірші з чітким ритмічним малюнком та римою. Вони є допоміжним елементом у грі, а саме розміщення учасників у грі. Лічилки зазвичай виконують діти, у лічилках використовуються числівники, які допомагають в подальшому дітям не тільки розвивати артикуляцію і дикцію, а також в зв'язку з тим, що там є числа, швидше опанувати арифметику.

Вавлику, павлику ,
 вистав рожки
 на чотири стожки.
 Тубі два, мені два,
 поділимся обидва. [5, ст. 6]

Чорний жук не знав дороги
 Показав жахливі роги
 Перелазив за межу
 Жу-жужу-жужу-жу-жу.
 Я з такими не дружу.
 Я жукові не скажу.
 Де ожина де стежина
 Хай не знає жук ожини
 Жу-жужу-жужу-жу-жу
 Ти жмури а я біжу. [11, ст. 156]

До малих фольклорних форм, ми можемо також віднести дражнилки. Це невеличкі музичні твори, які мали на меті викликати у супротивника якійсь дитячій дискусії відповідну реакцію. У будові дражнилок немає логічної послідовності, думки, порушено розмір вірша. Адаже творцями дражнилок є самі діти і тому вони досить часто вигадують слова, які не пов'язані між собою ні за змістом, ні за будовою. В протипагу до дражнилок, вступає такий жанр малих фольклорних форм, як мирилки. Мирилки—це також, не величкі пісенькі, які спрямовані на примирення дітей в яких виникла конфліктна ситуація. Мирилки прості за змістом і формою, головна їх задача є примирення, вони знижують негативне напруження, яке було викликане під час конфлікту.

Дражнилки: «Вітя Вітя Вітікар»

Вітя, Вітя, Вітікар
 Повів кози на базар.
 Ніхто кози не купує,
 Вітя сердиться й лютує. [12]

Мирилки: «Миристь миристь»

Мирись, мирись
 І більше не сварись.
 Не будемо ми битися,
 Не будемо сваритися. [13, ст. 77]

«Ти - не ворог»

Ти - не ворог, я - не ворог,
 Нам сваритись просто сором
 Помирились, помирились,
 Щоб ніколи не сварились. [13, ст. 77]

«Ти не плач»

Ти не плач, не плач, не плач
 І скоріш мені пробач,
 І на мене ти не сердься,
 Бо у тебе добре серце.
 Будемо завжди дружити
 І ніколи не сваритись! [13, ст. 77]

Велике значення для дітей дошкільного віку мають також колискові пісні. Цей жанр пісень виконує найголовнішу функцію, заспокоює та присипляє немовлят. Головним аспектом у колисці є мелодія та ритм. Колискова є одним з найдавніших жанрів фольклору, що сягає корінням міфологічного періоду. Спостереження довели, що колискові пісні вирізняються не тільки своєю структурою та ритмікою, але й дуже подібні до замовлянь. В сиву давнину колискові виконувалися не тільки для того, щоб приспати дитину, але й для того, щоб відігнати нечисту силу та злих духів від дитини, адже за стародавнім віруванням, діти могли відчувати, а також на власні очі бачити нечисту силу. Тому колискові пісні їх оберігали та захищали. У сучасному світі колискові дещо змінилися, сучасний текст несе більш

побутовий сенс. У колисках головною особою є мама та дитина, адже саме матір виконує колискову для дитини і співає про долю свого немовляти. Так як колискові виконуються тільки для дитини, то їх текст дуже легкий, основним виразним елементом колискової пісні є монотонна мелодія, яка навіює дитині сон. Дитина і мати є найпрекраснішим образом в народному пісенному фольклорі. Легка, спокійна наспівна та тиха мелодія заспокоює емоційний стан дитини..

ОЙ ХОДИТЬ СОН КОЛО ВІКОН
 Побуток на Вінничині та Волині

Повільно

Ой хо - дить сон ко - ло ві - кон,
 ой хо - дить сон ко - ло ві - кон,
 а дрі - мо - та ко - ло пло - та,
 а дрі - мо - та ко - ло пло - та.

Ой ходить сон коло вікон.	(дівчі)
А дрімота коло плота.	(дівчі)
Питається сон дрімоти:	(дівчі)
Де ж ми будем ночувати?	(дівчі)
Там ми будем ночувати.	(дівчі)
Де хатина теплесенька.	(дівчі)
Там ми будем ночувати.	(дівчі)
Мале дитя колисати!	(дівчі)
Ой спи, дитя, колишу тя,	(дівчі)
А як заснеш, то лишу тя.	(дівчі)
Сама піду на роботу.	(дівчі)
Та й приїду аж у суботу.	(дівчі)

[9, ст. 159]

Коліскові пісні досить прості та виконуються в темпі заколисування дитини мелодія легко лягає на слух. Метою колискової пісні є спонукання відповідними рухами, монотонним співом дитини до сну. Музична форма колискової її музичний текст вказують на те, що ці музичні твори мають глибоке давнє коріння, а також мають магічну силу. Коліскові пісні за своєю тематикою, інтонаційно-ритмічною будовою подібні до замовлянь. Коліскові пісні як і замовляння, виконуються пошепки та вимовляються речитативом. Це розмова, яка мусить відбуватися, тихо, плавно не порушуючи гармонію музики, це діалог зі Всесвітом серця і душі.. Коліскові пісні як і замовляння мають магічну силу, а саме повернути певну дію свідченням чого у творах

вступають такі персонажі, як сон, дрімота, котик волохатий, а також в замовляннях та колискових піснях можна побачити звернення до світу пташок, води, берези, калини, вітру, котика і в обох цих жанрах присутня аналогія в розповіді.

До малих фольклорних форм відноситься також українські народні ігри. Гра є важливим елементом у виховання дітей дошкільного віку. Під час гри, маленька дитина вчиться пізнавати навколишній світ, а також вчиться комунікації з іншими дітьми. Для дитини гра дає можливість насолоджуватися, вільно мислити, фантазувати, фізично та духовно розвиватися. Народна гра є доступною формою навчання для дітей. В процесі гри діти навчаються рахувати, взаємодіяти з іншими людьми, вивчають грамоту, вчать нові кольори. У грі спостерігається відношення дитини до інших і можна побачити відображення того, як навіть до дитини ставляться в її родині. Народна гра несе собою цілу низку загальнолюдських якостей. Серед народних ігор ми можемо зустріти хороводи, танці, забавлянки, також, рухливі ігри. Зазвичай хороводи присвячували порам року, різним народним святкам. Народні ігри також збирав відомий український етнограф історик П. Чубинський. Як зазначає В. Єрьоміна «серед дитячих ігор зібраних П. Чубинським найпоказовішими є ігри «Печу, печу хлібчик», «Зайчику, зайчику». Зміст деяких текстів, подібно до колискових пісень містить натяки на захищення дитини від негативної енергії та злих надприродних сил (В. Єрьоміна).» [16. Електронний ресурс]

Гра «Пташка»

- I. Пташко маленька де твоя ненька
- II. На маківці сиділа дрібний мачок дзьобала.
- III. Дзюб, дзюб, дзюбанець ходи пташко у танець.

Хід гри: діти стають у два кола (парами), боком до середини кола. Діти, які стоять в парах поверненні обличчям у протилежні одне від одного сторони.

Всі із внутрішнього кола йдуть в одну сторону, а всі із зовнішнього в другу сторону. В середині кола стоїть одна дитина – пташка. Коло кружляє і діти зовнішнього кола починають співати «Пташко маленька...»а внутрішнє коло відповідає внутрішньому «На маківці сиділа...» Потім дитина (пташка), кладе свої руки на боки та з'єднує лікті спереду і ззаду, неначе змахує крилами, крутиться та співає«Дзюб, дзюб...» потім бере собі дитину і утворює з нею пару. Інші учасники, також шукають собі пару, хто не знайшов пари буде новою пташкою, а діти знову після того як обрали нову пташку починають грати.

Також серед народних ігор популярними також є ігри в яких присутні тварини. Тому дітям такі ігри до вподоби, адже вони вчаться перевтілюватися, тим самим розвивають в собі акторські здібності.

8. Мишка й котик
(довільне число)

[14,ст 89-90]

Хід гри мишка й котик «Діти беруться за руки в коло, кружляють та співають. За колом стає«котик» і доганяє «мишку», яка стає в середині кола й вільно пробирається попід руки гуртка.«Котик»продирається силою або підступом, бо діти заважають йому в пробігу: то присідають, то знижують руки або стискають коло. Якщо «котик» зловить «мишку», то хор дітей починає співати другу стрічку пісеньки,а на слова «На віконечко -скок» усі підстрибують. На слова «А з віконця в хижку...»всі плещуть в долоні. Видозміни гри бувають такі:

1. Вибирають 2 – 3 «мишки» й стільки ж «котів» та кожному «котові» визначають котру «мишку» він повинен ловити.
2. Гравці шикуються у два або три кола, одне в другому, причому у внутрішнє «кіт» не має доступу.
3. Два кола, одне біля одного».

Для малих фольклорних форм є притаманним такий жанр як пальчикова гра. Перші іграшки для дитини-це її маленькі пальчики. Діти у 3-4 місяці від народження, активно починають вивчати та розглядати свої тендітні ручки, рухати ними і бавиться протягом певного проміжку часу. Ще у II ст до н.е китайські мудреці знали, що все взаємопов'язано, а також те, що на мислення має великий вплив рухи пальців та кисті. Нервова система, має тісний зв'язок з відповідними рухами рук, які також впливають і на мовлення. Рухи кисті рук допомагають зняти напругу, а також розслабляють губи, тим самим, даючи змогу, швидше опанувати мовлення. Народна мудрість, зберігає ті знання про використання ігор для пальчиків. У різних народів світу є свої пальчикові ігри для дітей дошкільного віку. Пальчикові ігри - це віршовані рядки в яких вихователь за допомогою ілюстративного показу, демонструє дітям ритмічні рухи за допомогою пальців. Такі ігри допомагають розвинути в дітей швидку моторику рухів. Пропонуючи таку гру для дитини, слід зауважити, що хід гри та відповідні рухи, які будуть застосовані під час самої гри, мають бути заздалегідь продуманими і найголовніше- це забезпечити дитині гарний настрій для гри. Важливо таку гру проводити декілька разів, відповідно до пори року та погоди. Для такої гри можна виділити час перед сніданком. Головною метою пальчикових ігор є розвиток у малюка координації рухів, тим самим під час гри діти тренують, також і свою пам'ять. Тому такі ігри є корисними для дітей дошкільного віку.

Пальчикова гра «Сім'я»

Перший пальчик - наш дідусь,

Другий пальчик - то бабуся,
Третій пальчик - наш татусь,
А четвертий - то матуся,
А мізинчик наш малюк
Він сховався ось тут.

(Показуємо на пальчик та кажемо: «перший пальчик...» і продовжуємо гру, загинаючи кожен пальчик) [15 Електронний ресурс].

Пальчикова гра «Миємо руки»

«Миємо руки»: ритмічно потираємо долоні, наче миємо руки.

Узяли духмяне мило
Добре руки з ним помили.

«Струшуємо водичку з рук»: пальці стиснути в кулачок, потім з силою випрямити їх, наче струшуючи водичку.

Полетіли від води
Бризки рук туди-сюди.

«Витираємо руки»: енергійні рухи імітують почергове витирання кожної руки рушником.

Рушничок я свій беру
Швидко ручки обітру. [17 Електронний ресурс].

Пальчикова гра: «Кулька»

Пальці обох рук зібрані пучкою і стикаються кінчиками.

«Надуваємо кульку»: придати пальцям таке положення, яке буває, коли руки тримають м'ячик або кульку.

«Кулька лопнула»: пальці повертаються у вихідну позицію.

Пружну кульку я надую,
Мотузочок зав'яжу.

Ну а потім її здую

Всім цей фокус покажу. [17 Електронний ресурс].

Висновки

Дитячий народний фольклор є одним з головних засобів виховання дітей дошкільного віку. Цей вид мистецтва особлює вираження естетичних почуттів, тим самим залучаючи дітей до вивчення не тільки музики як предмету, а й пізнати всю народну культуру, традицію та спадщину, яка зберіглася донині. Метою дослідження є дослідити проблеми вивчення народних традицій, а саме народного дитячого фольклору в дошкільному вихованні. Для досягнення мети було виконано ряд певних завдань. Результати, які були здобуті під час проведення наукового дослідження, дозволяють нам сформулювати загальні теоретичні та практичні висновки стосовно застосування дитячого народного фольклору у практиці навчання дітей дошкільного віку.

1. Дитячий фольклор, а саме народне виконання - це вид мистецтва, який ґрунтується на народних традиціях фольклорного виконавства. Українська пісенна культура, одна з найцінніших духовних надбань нашого народу. Традиції культурного життя сформували наше світобачення. Всі народи світу сповідують один принцип виховання пісенним фольклором. І найперше - це знайомство зі словом, піснею, але в нашому суспільстві діти дошкільного віку можуть це все дізнатися від вихователя, адже більшу частину свого дошкільного життя, вони проводять у дитячому садку. Тому головною метою вихователя та музичного керівника є виховання дитячої душі. Беручи до уваги те, що дитячий світ має бути чистим, ми розуміємо, що тільки з допомогою вихователя, музичного керівника та батьків ми можемо до цього прийти завдяки народній творчості та пісенній спадщині. Фольклорні традиції, які є на даному етапі сьогодення це природній фактор, який має вплив не тільки для дітей, але й для дорослого покоління. Народний спів, найкращий початок музичного виховання для дітей. Початкове вивчення фольклору, дає змогу дитині детальніше ознайомитися з народною культурою та традиціями. Нині головним питанням є виховання не тільки дітей, але й батьків, адже дитина

пізнає цей світ від батьків і це означає те, що ми мусимо виховувати одне єдине покоління і особливо це стосується дітей ростуть в місті. Адже до них надходить великий потік музичної інформації і без допомоги дорослих вони не зможуть розуміти всю суть музики.

2. Вихователю дитячого садочка та музичному керівнику важливо сформувати у дошкільнят бережне відношення до народної творчості фольклору в усіх його проявах і жанрах а також на народному вихованні повинна будуватися моральна і духовна культура, вихователь має бути патріотом своєї країни він має усвідомлювати те що дитина бере за приклад дорослих цим самим їх наслідує.

В законі про дошкільну освіту від 11 липня 2001 року у статті 7 висвітлені завдання дошкільної освіти

- З
береження та зміцнення фізичного психічного і духовного здоров'я дитини
- В
виховання у дітей любові до України шанобливе ставлення до своєї родини поваги до народних традицій і звичаїв державної та родинної мови національних цінностей українського народу а також повага до цінностей та традицій інших народів свідомого ставлення до себе оточення та довкілля.
- Ф
сформовання особистісного розвитку дитини а також розвиток її творчих здібностей та набуття нею соціального досвіду.
- В
виконання вимог Базового компоненту дошкільної освіти забезпечення соціальної адаптації та готовності до продовження освіти.
- З
дійснення соціально-педагогічного патронажу сім'ї.

Музичний керівник та вихователь повинен пам'ятати також те що починаючи роботу з дітьми дошкільного віку слід керуватися основними положеннями враховуючи те що фольклорний матеріал повинен перш за все бути дітям зрозумілим та відповідати їхнім віковим можливостям. Також слід зазначити що: «Вихователю чи керівникові дитячим гуртом потрібно ознайомитися з методами етнопедагогіки з дитячою етнографією та з характерними символами українського фольклору – щоб мати можливість розгадувати закодований зміст дитячих пісень, закличок, лічилок, ігор»[18, ст. 492] для того щоб передати ті знання які є в них самих. У дослідженні висвітлено проблеми використання народного фольклору у закладах дошкільної освіти.

3. Розглянуто таку форму дитячого фольклору як спів без музичного супроводу. Під час декількох музичних занять діти старшої дошкільної групи опанували спів без музичного супроводу. На занятті діти вивчили музичний твір (веснянку) «**Ой минула вже зима**»

Ой минула вже зима (Веснянка)

1. Ой ми ну-ка вже зима скіну і вроду вже не-ма
ой не-ма, ой не-ма скіну і вроду вже не-ма.

2. Кристали мураві і солов'яки мали
ой мали, ой мали, солов'яки мали.

3. Души квіточки увіють вівці траву вже пасуть
ой пасуть ой пасуть вівці траву вже пасуть.

4. Чую рідки співалимо весну красну віталимо.
Віталимо віталимо весну красну віталимо.

У цьому дослідженні висвітлено загальне ставлення дітей дошкільного віку до народного співу. Цей експеримент показав що народні дитячі твори які були використанні під час музичних занять посилюють вплив музики з минулим українського народу а також різними діями які відбувалися за

народним календарем. Така форма навчання для дітей дошкільного віку розширює їх світобачення на навколишній світ посилює їх музично-естетичне виховання. Для ефективного засвоєння дітьми дошкільного віку народних цінностей українського народу слід надавати цю інформацію в широкому аспекті відновлювати давні традиції певними методиками які в подальшому сприятимуть не тільки відновленню народних звичаїв та традицій а також популяризація їх вивчення на високому рівні. Всі матеріали які були використанні в дослідженні можуть бути використані в подальшій роботі з дітьми дошкільного віку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Жилик Н. В. Використання українського дитячого музичного фольклору для творчого розвитку дітей. [Електронний ресурс] // Молодий вчений . – 2017. - № 7. С 52-53. С 77. - Режим доступу до ресурсу:
<http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/7/17.pdf>
2. Федотова С.О. Український дитячий фольклор . Фольклор народів світу для дітей. Хрестоматія частина І. / С.О. Федотова. – Кіровоград, 2015. С 16. С 19. С 44-45. С 50-51. С 14. С 13.
3. [Електронний ресурс]
<https://mala.storinka.org/%D0%B4%D0%B8%D1%82%D1%8F%D1%87%D1%96-%D0%B4%D1%80%D0%B0%D0%B6%D0%BD%D0%B8%D0%BB%D0%BA%D0%B8.html>
4. [Електронний ресурс]
<https://mala.storinka.org/%D0%B4%D0%B8%D1%82%D1%8F%D1%87%D1%96-%D0%BC%D0%B8%D1%80%D0%B8%D0%BB%D0%BA%D0%B8-%D0%B7%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BA%D0%B0.html>
5. Пилипчак М. І. «Співає Цвітень» пісенний репертуар для музичних керівників дошкільних закладів і вчителів різного типу. Випуск 1. / М. І. Пилипчак.- Київ, 2000. С 12.С 27-28. С 6.
6. Махно В. В. «Перлини народної мудрості». «Видавництво Слово» - Дніпропетровськ, 2009. С 15-16. С 23-34.

7. Чопик М. Т. Небилиці: вірші для дітей. [Електронний ресурс] / М.Т. Чопик. – Тернопіль, 2012. С 4-5. – Режим доступу до ресурсу: https://shron1.chtyvo.org.ua/Chopyk_Marta/Nebylytsi.pdf? С 4-5.
8. Островський В. М. Україна колядує : Збірка колядок. / В. М. Островський. – Тернопіль, 2020. С. 4. С 70.
9. Коротя-Ковальська В. П. Пісенний світ Українознавства. Збірник народних, календарно-обрядових та авторських пісень. / В.П Коротя-Ковальська. – Камянець-Подільський, 2011. С 36. С 58. С 78. С 159.
10. Колесса Ф. М. Шкільний співаник. З педагогічної спадщини композитора. Видання друге. / Ф. М. Колесса. – Київ, 1993. С 61. С 59. С 52
11. Круглий К.Л. Стежинки у всевіт. Хрестоматія: для дітей старшого дошкільного віку / К.Л. Круглий. - Харків, 2011. С 100. С 192. С 68. С 111. С 121. С 156.
12. Козачок Л. П. Українська дитяча література: Хрестоматія 2 ге видання / Л.П.Козачок. – Львів, 2002. С 31. С 29. С 30-31
13. Білан О. І. Веселий дзвіночок: книга для читання в дошкільно-ВЗ8 му закладі / О. І. Білан. – Тернопіль: Мандрівець, 2016. С 77
14. Суховерська О. С. Рухові забави та ігри: З мелодіями й примовками / О. С. Суховерська – Львів, 2011. С 89-90.
15. Пилипчак М. І. Веснянки. / М.І Пилипчак– Київ, 2008. С 5.
16. [Електронний ресурс] <https://honchar.org.ua/p/pavlo-chubynskyj-yak-zbyrach-i-doslidnyk-ukrajinskoji-tradytsijnoji-ihrovoji-kultury/>
17. [Електронний ресурс]<http://child-ua.blogspot.com/2015/01/blog-post.html>
18. Семеренський В. І., Черемський П. Г. Дзига. / В. І. Семеренський, В. І. Черемський– Харків, 1999. С 492.
19. Іваницький А. І. Український обрядовий фольклор західних земель. / А. І. Іваницький. – Вінниця, 2012
20. Чебанюк О. Ю. Календарно-обрядові пісні. / О. Ю. Чебанюк – Дніпро, 1987 – 696 с.

21. Ященко. Л., Міщенко К. Красна весна, тихе літо (українські народні календарні пісні весняно-літньої пори з репертуару етнографічного хору Гомін та Київського кобзарського цеху) Л. Ященко., К. Міщенко – Київ, 2007 - 256 с.
22. Калинець С. Щедрівки. / С. Калинець – Київ, 1921 – 36 с.
23. Довженок В. Г., Луганська К.М Дитячі пісні та речитативи/
В. Г. Довженок., К.М Луганська. – Київ, 1984 – 471 с.